

Field Notes
Practical Guides
for Archaeological
Conservation and
Site Preservation

Number 5

Kazı Notları
Arkeolojik Konservasyon
ve Antik Yerleşimlerin
Korunması için
Pratik Rehberler

Sayı 5

Dr. Hande Kökten Ersoy

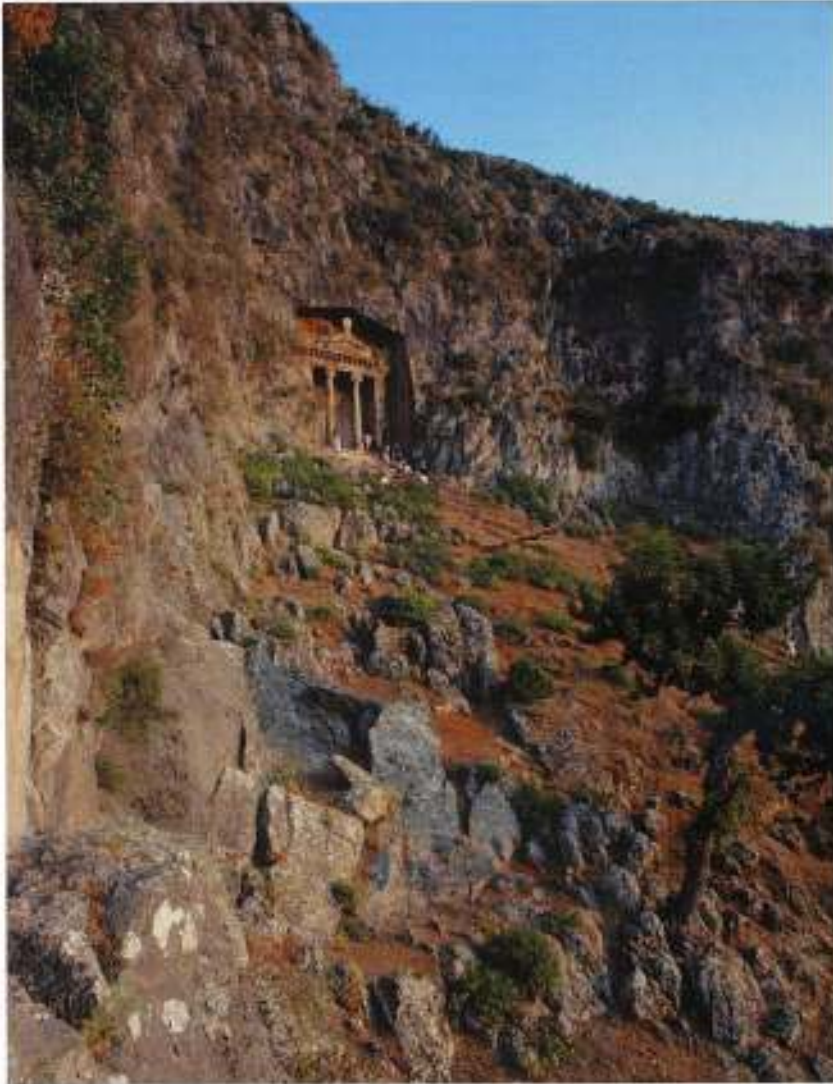

Figure 1: Rock-cut tomb near Fethiye (Telmessos), Turkey.
Resim 1: Fethiye (Telmessos) yakınlarındaki kaya mezar, Türkiye.
Credit: Glenn Wharton

Spring 1999

Legislation for
the Protection of
Cultural and
Natural Property
of Turkey

■ ■ ■

Türkiye'nin
Kültür ve Tabiat
Varlıklarını
Koruma
Kanunu'ndan
Alıntılar

Japanese Institute of
Anatolian Archaeology

Japon Anadolu
Arkeolojisi Enstitüsü

Legislation for
the Protection of
Cultural and
Natural Property
of Turkey

Türkiye'nin
Kültür ve Tabiat
Varlıklarını
Koruma
Kanunu'ndan
Alıntılar

Dr. Hande Kökten
Ersöy

Excerpts from Turkish legislation governing the care of cultural property have been selected for this leaflet to help archaeologists and conservators understand the current status of governance. The aim of the guide is to provide the contents of the articles without interpretation or critical review. The selected articles are only those that specifically concern the archaeologist and indirectly the conservator, whose cooperation is invaluable for the success of an excavation. Clearly, they contain very little specific reference to the conservation or restoration of movable cultural property.

Excerpts from the Turkish "Legislation for the Protection of Cultural and Natural Property of Turkey":

PART I—Definitions—Article 3.a

Cultural property: All the movable and immovable property found above- or underground or underwater that is dated to prehistoric and historical eras of cultural, religious, and artistic value.

Natural property: All property that is found above- or underground or underwater relating to geological, prehistoric, and historical periods and which deserves to be protected due to its aesthetic, typically characteristic, and unique value.

Sites: Areas that are works of ancient civilizations, from prehistoric times to the present, which reflect social, economic, architectural, and other similar features of the cities or their ruins; places where significant historical events have occurred and are certified as territories which are to be preserved for their natural characteristics.

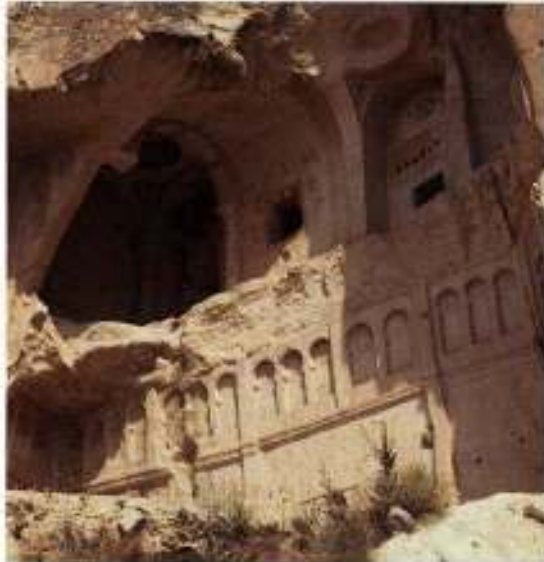
Conservation: Treatments of preservation, maintenance, repair, restoration, and functional modification of immovable cultural and natural property, as well as preservation, maintenance, repair, and restoration of movable cultural property.

Areas to be protected: Areas of importance for the protection of immovable cultural and natural property within their historical environment.

Disposition: Exhibition, arrangement, and presentation of cultural and natural property using scientific methods.

Exhibition: Display, arrangement, and presentation of cultural and natural property using scientific methods.

Figure 2: Early Christian sanctuary in the Göreme Valley, Turkey.
Resim 2: Göreme Vadisi'nde Erken Hıristiyanlık Dönemi kilisesi, Türkiye.
Credit: Glenn Wharton

Kültür varlıklarının korunmasını belirleyen 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'ndan bu Kazı Notları için yapılan alıntılar, arkeolog ve konservatörlere günümüzdeki mevzuat hakkında bilgi vermek üzere seçilmiştir. Bu kitapçığın amacı, yorum ve eleştiri yapmaksızın, kanun maddelerinin içeriklerini sunmaktır. Seçilenler özellikle arkeologları ve dolaylı olarak da konservatörleri ilgilendiren maddelerdir; zira inancımız her iki bilim dalından meslek uzmanlarının işbirliğinin bir kazı çalışmasının başarısı için son derece önemli olduğudur. Ancak, açıkça görüldüğü gibi "koruma kanunu" taşınabilir kültür varlıklarının konservasyonu ve restorasyonuna yönelik çok az özel bilgi içermektedir.

"Türkiye'nin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu"ndan Alıntılar:

BÖLÜM I—Tanımlar—Madde 3.a

Kültür varlıkları: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.

Tabiat varlıkları: Jeolojik devirlere, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerlerdir.

Sit: Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

Koruma ve Korunma: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleridir.

Korunma alanı: Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının muhafazaları veya tarihi çevre içinde korunmalarında etkinlik taşıyan korunması zorunlu olan alanlardır.

Değerlendirme: Kültür ve tabiat varlıklarının teşhiri, tanzimi ve bilimsel yöntemlerle tanıtılmasıdır.

BÖLÜM III—Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıkları—Madde 23

Korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları şunlardır: a. Jeolojik, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait; jeoloji, antropoloji, prehistorya, protohistorya, arkeoloji, sanat tarihi ve etnoğrafya açılarından belge değeri taşıyan veya ilgili buldukları dönemin sosyal, kültürel, teknik ve bilimsel özellikleri ile seviyesini yansıtan veya ender bulunur özelliklere sahip olan her türlü taşınır kültür ve tabiat varlıkları.

Yönetim ve Gözetim—Madde 24.a

Devlet malı niteliğini taşıyan korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıklarının Devlet elinde ve müzelerde bulundurulması ve bunların korunup değerlendirilmeleri Devlete aittir.... Yönetmelikte belirlenecek esaslara göre Kültür ve Turizm Bakanlığı, bu gibi varlıkların kayıt ve bakımlarını kontrol edebilir.

Müze, Özel Müze ve Koleksiyonculuk—Madde 26

Bu kanunun kapsamına giren kültür ve tabiat varlıklarına ait müzelerin kurulması, geliştirilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın görevlerindedir.

PART III—Movable Cultural and Natural Property to be Protected—Article 23

Movable cultural and natural property to be protected is defined as follows: a. All types of cultural and natural property that is dated to geological, prehistoric, and historical periods with documentary significance in geology, anthropology, prehistory, protohistory, archaeology, art history, and ethnography; that reflect the social, cultural, technical, and scientific features and levels of a certain era or that have unique characteristics.

Administration and Supervision—Article 24 a

Immovable cultural and natural property is state property and will be kept and preserved by the state in museums.... According to the principles described in the legislation, Ministries of Culture and Tourism may control the registration and maintenance of these properties.

State Museums, Private Museums & Collections—Article 26

The establishment and improvement of museums to preserve natural and cultural property that are within the scope of this legislation are among the obligations of the Ministries of Culture and Tourism.

Prohibition of Smuggling Outside the Country—Article 32

All movable cultural and natural property will be preserved in the country and cannot be taken out of the country. However, for reasons of national benefit, cultural property may be sent abroad for temporary exhibitions, on the condition that all security measures are taken and insurance is provided by the host country against any damage, threat, and attack to the property. Proposals for temporary exhibitions will be made by a commission that consists of the directors of the departments of archaeology and art history. The decision to organize such an exhibition will be made by the Council of Ministers upon the request of the Ministries of Culture and Tourism.

Diplomats in Turkey will declare their cultural property of foreign source when they enter the country and may depart with it when they leave.

Principles for organizing temporary exhibitions of cultural and natural property abroad are defined in the regulations issued by the Ministries of Culture and Tourism, Ministry of Defense, and Ministry of Foreign Affairs.

Making Reproductions, Taking Photographs, and Filming—Article 34

Permission for taking photographs, filming, and making reproductions of movable and immovable cultural property that is on site or in a museum, for educational, scientific, and informative reasons, is given by the Ministry of Culture.

Transportation of the Excavated Finds to the Museum—Article 41

At the end of each excavation campaign, all excavated movable cultural and natural property will be transferred to the state museum that is designated by the Ministry of Culture. If approved by the Ministry of Culture, human and animal skeletons and all fossils uncovered during excavations and soundings may be submitted to natural history museums, universities, or related national science institutions. With the consent of the Office of the General Staff, all the movable property related to military history of Turkey that is uncovered

Yurtdışına Çıkarma Yasası—Madde 32

Yurt içinde korunması gerekli taşınır kültür ve tabiat varlıkları yurtdışına çıkarılamaz. Ancak, milli çıkarlarımız dikkate alınarak, bunların her türlü hasar, zarar, tehdit veya tecavüz ihtimaline karşı, gideceği ülke makamlarından teminat almak ve sigortalamak şartı ile, yurt dışında geçici olarak sergiledikten sonra geri getirilmelerine; Kültür ve Turizm Bakanlığınca teşkil edilecek yükseköğretim kurumlarının Arkeoloji ve Sanat Tarihi bilim dallarının başkanlarından oluşan bilim kurulumun kararı ve Kültür ve Turizm Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir.

Türkiye'deki koridiplomatik mensupları, Türkiye'ye girişlerinde beyan ederek beraberlerinde getirdikleri yabancı kökenli varlıklarını, çıkışlarında beraberlerinde götürülebilirler.

Yurtdışında geçici olarak sergilenmek üzere kültür ve tabiat varlıkları gönderilmesi esasları.... Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığının birlikte düzenleyecekleri yönetmelikle belirtilir.

Kopya Çıkarma, Fotoğraf ve Film Çekme—Madde 34

Kültür ve Turizm Bakanlığınca bağlı ören yerleri ve müzelerdeki taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının öğretim, eğitim, bilimsel araştırma ve tanıma amacı ile fotoğraflarının ve filmlerinin çekilmesi, mulaj ve kopyalarının çıkartılması Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır.

Kazıdan Çıkan Eserlerin Müzelere Nakli—Madde 41

Kazılarda meydana çıkan bütün taşınır kültür ve tabiat varlıkları, kazı yapan heyet ve kurumlar tarafından her yıl yapılan kazı sonunda Kültür ve Turizm Bakanlığının göstereceği Devlet Müzesine nakledilir. Kazı ve sondaj araştırmalarında elde edilen insan ve hayvan iskeletleri ile bütün fosiller, Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde, tabiat tarihi müzeleri ile üniversitelere veya ilgili diğer Türk bilim kurumlarına verilebilir.

Yayın Hakkı—Madde 43

Kazı, sondaj ve araştırmalarda, meydana çıkacak olan varlıkların yayım hakkı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümleri gereğince, kazı, sondaj ve araştırmayı fiilen idare edenlere aittir. Kazı başkanları, her kazı dönemi sonunda, Kültür ve Turizm Bakanlığınca bilimsel bir rapor vermekle yükümlüdürler. Kazının bitiminden itibaren, kazı dönemi çalışmalarına ait bilimsel raporlarını en geç iki yıl, nihai bilimsel raporlarını ise beş yıl içinde yayımlamayan kazı heyetlerinin kazı, sondaj ve araştırmalarda buldukları kültür ve tabiat varlıkları üzerindeki her türlü yayım hakkı Kültür ve Turizm Bakanlığınca geçer.... Kültür ve Turizm Bakanlığınca uygun görülecek mazeretler dışında, yukarıda açıklanan süre içinde son raporlarını yayımlanmamış bulunan heyet ve kişilere yeni bir kazı için ruhsatname verilmez.

Koruma ve Çevre Düzenlemesi—Madde 45

Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılan kazılarda ortaya çıkan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bakım, onarım ve çevre düzenlemeleri ile taşınır kültür ve tabiat varlıklarının bakım ve onarımları kazı başkanlığınca yapılır.

Müzelerle Müzelere Bağlı Birimlerde ve Ören Yerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi, Mulaj ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmelik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 34. maddesi gereğince hazırlanmıştır.

at excavations and soundings will be delivered to the military museums by the Ministry of Culture.

Publication Rights—Article 43

In accordance with the Legislation for the Intellectual and Artistic Works (No. 5846), publication rights of property uncovered at excavations and soundings belong to the directors of these campaigns on behalf of the team or institution who holds the permission to conduct the work. At the end of each excavation campaign, directors of excavations are obliged to submit reports to the Ministry of Culture. Publication rights of excavation teams who fail to publish the annual reports within two years and the final reports within five years will be inherited by the Ministry of Culture... Excavation teams and directors who fail to publish the final excavation reports in the period mentioned above will not be given permits for new excavations.

Preservation and Disposition of the Site—Article 45

Excavation directors are responsible for the maintenance, repair, and arrangement of the immovable cultural and natural property, as well as the maintenance and repair of the movable cultural property that is uncovered at the excavations.

Directive for Filming, Taking Photographs, and Reproduction of the Cultural Property at Museums and Sites

This directive has been established in relation to Article 34 of the Legislation for the Preservation of Cultural and Natural Property of Turkey.

Principles of Work—Article 11

Property will not be taken out of the museum during the work. It is obligatory to obey the working rules of the museum and to avoid activities which may harm the property. When necessary, a working protocol should be prepared. The following principles will be considered during the work: a) Property; of fixed display should not be removed; b) Utmost care should be taken for the welfare of the property; c) Visitors should not be blocked and the display order should not be altered; d) Timing of the work should be adequate for the museum staff; e) All security precautions should be taken; f) Property to be worked on should be specified prior to the work.

Article 12

All damage caused during work will be compensated by the researcher.

Article 13

Two copies of publications with photographs or slides which are taken at museums and sites will be given to the museum concerned. ■

1. Legislation for the Preservation of Cultural and Natural Property of Turkey, legislation No. 2863, was adopted in 1983. Requests for copies and other inquiries should be directed to the Ministry of Culture, General Directorate for the Preservation of Cultural and Natural Property, Ulus-Ankara.

Hande Kökten Ersoy is the Assistant Director and Senior Lecturer of archaeological conservation for the Conservation Program at Başkent Vocational High School, Ankara University. She has directed mosaic restoration projects at Aizanoi and Sagalassos Excavations, as well as the Conservation and Reconstruction Project of Cart Wheels from Balıkesir-Üçpınar Tumulus.

Çalışma Esasları—Madde 11

Çalışmalar sırasında varlıklar müze dışına çıkarılamaz. Varlıklara zarar verici her tür hareketten kaçınmak ve müze idaresinin belirleyeceği kaidelere uymak zorunludur. Gerekliğinde çalışma şartları bir protokolle tespit edilir: a) Sabit teşhirdeki eserlerin yerlerinden oynatılmaması; b) Varlıkların sağlığının korunması; c) Ziyaretlerin engellenmemesi, teşhir düzeninin bozulmaması; d) Çalışmanın zamanlanması; e) Her türlü güvenlik önleminin alınması; f) Çalışmaya konu teşkil eden eserlerin belirlenmesi hususlarına bilhassa önem verilir.

Madde 12

Çalışmalar sırasında meydana gelecek her türlü zarar ve ziyan mütacaatçı tarafından tazmin edilir.

Madde 13

Müzeler ile müzelere bağlı birimlerde ve ören yerlerinde çekilen fotoğraf, slayt ve benzerlerini kapsayan yayınlardan ikişer nüsha ve imkân varsa çekilen film ve video filmlerden birer kopya ilgili müzeye verilir. ■

1. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 1983 yılında kabul edilmiştir. Örneklerinin temini veya sorular için Kültür Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne başvurulabilir.

Hande Kökten Ersoy Ankara Üniversitesi, Başkent Meslek Yüksekokulu Müdür Yardımcısı ve Konservasyon Programı öğretim üyesidir. Aizanoi ve Sagalassos kazıları mozaik restorasyon projeleri yanısıra, Balıkesir-Üçpınar Tümülüsü Araba Buluntuları Konservasyon ve Rekonstrüksiyon projesini de yönetmiştir.

Field Notes is a series of essays written by professional conservators and archaeologists. They are intended for archaeologists, conservators and students as resource guides for the stabilization and preservation of excavated materials and archaeological sites.

Field Notes is jointly supported by the Edward Waldo Forbes Fund of the Freer Gallery of Art, Smithsonian Institution, and the Middle Eastern Culture Center in Japan.

For additional copies of Field Notes, or more information about the series, please contact: Japanese Institute of Anatolian Archaeology Resit Galip Cad. 63/5, Gaziosmanpaşa, Ankara, TURKEY, Tel: 90-312-437-7007, FAX: 90-312-446-6838.

Kazı Notları profesyonel koruyucu ve arkeologlar tarafından yazılmış olan bir makaleler dizisidir. Arkeologlar, koruyucular ve öğrenciler için kazı buluntuları ve arkeolojik ören yerlerinin stabilizasyona ve korunmasına ile ilgili kaynak rehberler olarak hazırlanmıştır.

Kazı Notları, Smithsonian Enstitüsü Freer Sanat Galerisi Edward Waldo Forbes Fone ve Japonya'daki Ortadoğu Kültür Merkezi tarafından ortaklaşa desteklenmektedir.

Kazı Notları'nın kopyalarından edinmek veya bu dizi hakkında daha bilgi almak için lütfen başvurunuz: Japonya Anadolu Arkeolojisi Enstitüsü Resit Galip Cad. 63/5, Gaziosmanpaşa, Ankara-TÜRKİYE, Tel: 90-312-437-7007, FAX: 90-312-446-6838.

Project Coordinator/Proje Koordinatörü: Glenn Wharton; Translation/Çevirmen: Hande Kökten Ersoy; Review Committee/Yayın Kurulu: Nancy Odegaard, Nicholas Stanley-Price, Terry Drayman-Weisser